

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-42>

УДК 631.1

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

INNOVATIVE METHODS OF MANAGING THE PRODUCTION OF CROP PRODUCTS

Дашутіна Людмила Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6421-816X>

Недільніцина Діана Леонідівна

слухачка магістратури,
Сумський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2973-7861>

Dashutina Liudmyla, Nedielnitsyna Diana
Sumy National Agrarian University

Наукова стаття присвячена розгляду поняття «інноваційні методи управління», яке висвітлено як система нововведень в організації, що реалізуються в управлінні агропідприємствами. У ході проведених досліджень встановлено, що до інноваційних методів управління виробництвом продукції рослинництва входять особливі типи управління в сфері технологій та персоналу, задіяних на підприємстві. Доведено, що для вдалої реалізації яких-небудь нововведень, тим паче нових методів управління, суттєве значення має характер поглядів персоналу, відношення до змін, орієнтація на розвиток, готовність до ризику. Авторами з'ясовано, що інноваційні методи управління виробництвом продукції рослинництва спрямовані на впровадження стратегії застосування інновацій з ціллю досягнення його головної мети функціонування.

Ключові слова: інноваційні методи управління, інноваційний розвиток, рослинництво, ефективність, удосконалення управління.

The scientific article is devoted to the consideration of the relevance of the innovative methods application of the managing production of plant products, which speed up the implementation of innovative processes by ensuring the long-term ability of agrarian enterprises to transform, perceive, adapt to innovations, and creating mechanisms for the implementation of global transformations in innovation. The work explores the concept of "innovative management methods", which is highlighted as a system of organizational innovations implemented in the management of agricultural enterprises. In the course of research, it was found that innovative methods of managing the plant products production include special types of management in the field of technologies and personnel which involved in the enterprises. It was proved that innovation in the management of the production of plant products is a change in the essence of technologies, functions and organization of the management process, the method of operation of the management apparatus, which increases the efficiency of agricultural enterprises in conditions of undetermined influence of external and internal environmental factors. And it is also implemented through the use of the competencies of managers and the use of the latest information technologies. The authors also found out that for the successful implementation of any innovations, especially new management methods, the character of the staff's views, attitude to changes, orientation to development, readiness to take risks are of great importance. In the course of research, it was established that innovative methods of managing the production of plant products are aimed at implementing the strategy of applying innovations in order to achieve its main goal of functioning. Depending on the direction that was chosen or the scale of innovative methods of managing the production of plant products, various ways of achieving the company's goals are used. The expediency of using innovative methods of managing the production of plant products for the successful functioning of the enterprise, increasing production efficiency and increasing the profitability of the enterprise is considered.

Key words: innovative management methods, innovative development, plant growing, efficiency, improvement of management.

Постановка проблеми. В умовах сучасного соціально-економічного розвитку, запорукою існування підприємств є інноваційність. Для того, щоб запровадження інноваційних методів управління виробництвом продукції рослинництва було ефективним, необхідно визначити цілі, сформулювати конкретні завдання, оцінити можливості підприємства, які залежать від великої кількості факторів, враховуючи мікро- та макроекономічне середовище діяльності. В таких умовах актуальними є проблеми створення ефективної моделі інноваційних методів управління виробництвом продукції рослинництва з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх чинників впливу. Враховуючи це, кожне підприємство, що виробляє продукцію рослинництва, має забезпечити всі необхідні умови для вирішення поставлених завдань, залучити креативно-думаючий персонал, щоб отримати позитивний ефект та результат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційні методи управління підприємством, зокрема виробництвом продукції рослинництва вивчали та розглядали багато вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: В. К. Тарасов, Джек Велч, Пітер Друкер, В. Проценко, В. Балабонов, В. Чобіток, Р. Фатхутдінов, Л. Федулова, В. Базилевич, Н. Чухрай та інші. Аналіз даних робіт підтвердив, що питання з приводу формування ефективної системи інноваційного управління виробництвом продукції рослинництва, вимагають подальших досліджень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Беручи до уваги сучасну швидкість плинності економічних та технологічних процесів розвитку умов функціонування підприємств питання інноваційності потребують постійного дослідження та удосконалення. Чимало проблем й досі залишаються малодослідженими та вимагають більш глибокого вивчення.

Формулювання мети статті. Метою цієї статті є створення ефективної моделі інноваційних методів управління виробництвом продукції рослинництва з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів впливу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Удосконалення управління сільськогосподарським виробництвом є важливим резервом підвищення його ефективності. Досвід багатьох сільськогосподарських підприємств та об'єднань підтверджує, що там, де керівники та фахівці постійно займаються вдосконаленням управління виробництвом,

трудова колективи під їх керівництвом забезпечують постійне зростання виробництва продукції сільського господарства, продуктивності праці, економії коштів та підвищення рентабельності усіх галузей. Необхідність удосконалення управління обумовлена також кількісними та якісними змінами виробничо-господарської діяльності фермерських господарств в умовах ринкової економіки.

Розвиток вітчизняного аграрного комплексу і його центральної ланки – сільського господарства в значній мірі визначається ступенем освоєння нових технологій, інноваційно-інвестиційною привабливістю аграрного сектору економіки і досягнутим рівнем ефективності виробництва. Рослинництво є важливою галуззю сільського господарства, яка впливає на стан продовольчої безпеки країни і слугує сировинною базою для розвитку більшості підкомплексів АПК. В цьому зв'язку перспективи розвитку аграрного сектору України нерозривно пов'язані з якістю економічного росту даної галузі, багато в чому визнається інтенсивністю інноваційної діяльності, її направленістю і результативністю. Особливостями сучасного етапу розвитку вітчизняного рослинництва є незадоволення стану його матеріально-технічної бази, низький інвестиційний потенціал галузі, високі виробничо-фінансові ризики. До числа кризисних явищ при виробництві продукції рослинництва відносяться посилюючі процеси деградації земель сільськогосподарського призначення, нерозвиненість системи селекції і насінництва, нееквівалентність міжгалузевого обміну, високий ступінь зносу матеріально-технічної бази галузі.

Інноваційний тип розвитку аграрної економіки багато в чому визначається науково-технічною політикою регіону, розвитком інноваційного менеджменту з врахування специфічних особливостей аграрної сфери. Стосовно галузі рослинництва пропонуємо наступне визначення інноваційного процесу. Інноваційний процес в рослинництві слід розуміти як систему заходів по проведенню комплексу наукових дослідів і розробок по створенню інновацій, їх освоєнню з метою максимізації доходів і збільшення конкурентоздатності рослинницької продукції на основі зниження питомих витрат і підвищення її якості, що забезпечують прискорений економічний зріст і розширене відтворення галузі.

Інновацію в аграрному секторі ми визначаємо як кінцевий результат запровадження нової або удосконаленої продукції (послуги),

техніки, технології, сорту, породи, організації виробництва, системи його управління з метою отримання видів ефекту і забезпечення процесу розширеного відтворення.

Відносно галузі рослинництва, як показали досліді, необхідно виділяти чотири основні групи факторів інноваційного розвитку (рис. 1).

Розглянемо кожну групу факторів інноваційного розвитку детальніше.

Технологічні фактори припускають використання вдосконалених технологій вирощування сільськогосподарських культур, що призводить до зниження їх собівартості, а отже і до зростання конкурентоздатності вітчизняного рослинництва.

Технічні фактори, які охоплюють вдосконалення наявних і створення нових типів машин, механізацію і автоматизацію галузі рослинництва, використання сучасної техніки і освоєння нових джерел енергії, нерозривно пов'язані з технологічними, визначають якість виробничого процесу і його результативність.

Невід'ємні від технологічних та технічних факторів інноваційного розвитку рослинництва – біологічні фактори, які полягають у використанні процесів росту, розвитку і продукуванню рослин.

Селекційно-генетичні інновації – специфічний тип нововведень, який притаманний тільки аграрному сектору. Покращити продуктивність рослин, якість продукції за рахунок більш раціонального використання ґрунтово-кліматичних ресурсів дозволяє ціле направлена селекція. Біологічні комбінації створення нових сортів менш обмежені, ніж інші направлення інтенсифікації рослинництва. Запровадження у виробництво нових сортів, які володіють значно кращими якостями у порівнянні з тими, що виробляли раніше, сприяє ціле

направленому розвитку галузі, а їх підвищена стійкість до хвороб і шкідників суттєво зменшує небезпеку забруднення навколишнього середовища.

Докорінне поліпшення справ в рослинництві, можливе лише при достатньому рівні державної підтримки галузі, вдосконалення організаційно-економічних механізмів стимулювання інноваційної діяльності.

В якості пріоритетних виступають такі направлення інноваційного розвитку, які можуть у відносно короткі терміни підвищити об'єми і якість продукції рослинництва, сприяє зниженню виробничих витрат, забезпечити швидку окупність капіталовкладень в розробку і освоєння інновацій. Технологічне направлення припускає освоєння ресурсозберігаючих технологій і технологій точного землеробства.

Технічні інновації направлені на реалізацію технологічних нововведень і з'являються в розробці і впровадженні нових технічних засобів, нових джерел енергії, формування доступної і надійної системи сервісного обслуговування техніки.

Біологічні інновації представлені вдосконаленням сортового складу сільськогосподарських культур з використанням методів селекції і генної інженерії.

Основними організаційно-економічними інноваціями є вдосконалення механізмів державного врегулювання аграрного виробництва і інноваційної діяльності, організація системи зберігання, переробки і реалізації продукції рослинництва, покращення умов і підвищення безпеки праці.

Не применшуючи значення всіх перерахованих направлень інноваційного розвитку, вважаємо, що в умовах, що склалися, пер-

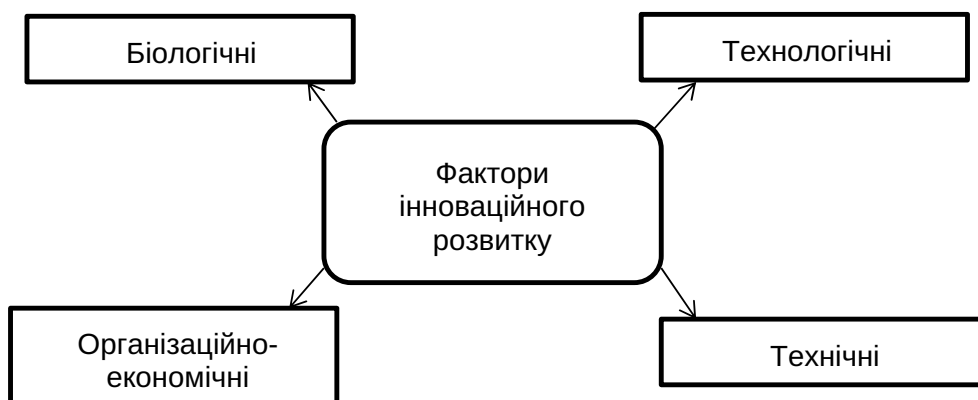

Рис. 1. Групи факторів інноваційного розвитку у рослинництві

Джерело: побудовано автором

шочерговим є направлення техніко-технологічної модернізації галузі, яке забезпечуючи найшвидшу окупність інвестицій.

Розробка і освоєння техніко-технологічних інновацій направлені на зниження капітальних і поточних витрат виробництва, а також максимальну адаптацію технологій, що використовується і техніки до ґрунтових, природно-кліматичних і ресурсним особливостям конкретних товаровиробників та інше.

Основними цілями будь-якого господарства, що виробляє продукцію рослинництва, є: виробництво продукції, задоволення суспільних потреб, насичення споживчого ринку та ринку послуг; здійснення виробничої, господарської та посередницької діяльності, спрямованої на отримання прибутку та реалізація на її основі соціальних та матеріальних інтересів трудового колективу. Для того, щоб підприємство було ефективним, має вдосконалюватись система управління виробництвом [2, с. 200].

Структура управління – це сукупність ланок та окремих працівників управління, порядок їхньої супідрядності та взаємозв'язку між собою. Структура управління фіксується у схемі структури управління, у штатних розкладах, у положеннях про структурні підрозділи у посадових інструкціях. У схемах структури управління зазвичай відбивається склад виконавців, їх підпорядкованість та взаємозв'язок. У штатних розкладах реєструється чисельний склад виконавців із зазначенням посадового окладу та загального фонду заробітної плати. У положеннях про структурні підрозділи та у посадових інструкціях відображаються правові питання кожного підрозділу та виконавця зокрема.

Процес управління сільськогосподарським підприємством чи окремими його підрозділами складається з основних функцій (прогнозування, планування, організація, мотивація, контроль), що виконуються керівниками,

та конкретних (предметних) функцій, що здійснюються фахівцями.

Розглянемо деякі конкретні функції управління:

Загальне (лінійне) керівництво сільськогосподарським підприємством (цехом) забезпечує виконання всього комплексу управлінських робіт у всіх перерахованих вище функціях на всіх стадіях виробництва. Цю функцію виконує генеральний директор, заступник директора, бухгалтерія, головний зміни, головний технолог, інженер.

Функція планово-економічної діяльності господарства перебуває у компетенції планово-економічної служби у складі старшого економіста, економістів з праці та зарплати, нормувальників. Також при побудові, розробці, впровадженні технологій виробництва сільськогосподарської продукції на основі найкращої науки та передового досвіду. Технічна підготовка сільськогосподарського виробництва, у цеху здійснюється великою групою інженерно-технічних працівників. Зі зростанням механізації та автоматизації виробничих процесів обсяг робіт з технічної підготовки виробництва постійно зростає. І тут кожен окремий працівник, який би підготовку запуску цеху, спеціалізується у виконанні певних завдань.

Застосування методів управління можна побачити з прикладу обраної стратегії досягнення цілей. Методи управління – це методи, прийоми, кошти на керований суб'єкт задля досягнення цілей організації [5]. Існує кілька класифікацій методів управління, але виділяють деякі основні (рис. 2).

Економічні – такі методи засновані на використанні матеріальних інтересів.

Адміністративні – передбачають використання керівником влади, відповідальності підлеглих та створення системи організаційних відносин, чітко визначальних кожному працівнику, що як робити.

Соціально-психологічні – будуються з урахуванням духовних стимулів, і навіть мораль-

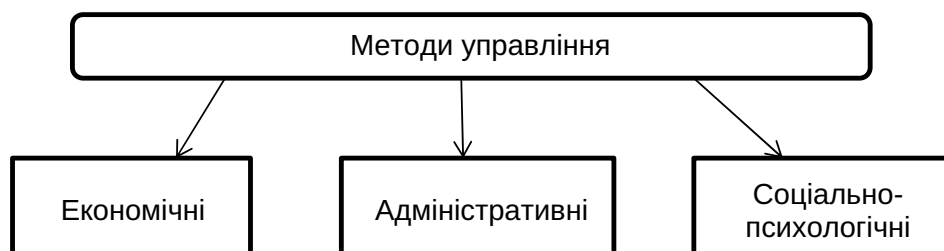

Рис. 2. Класифікація основних методів управління

Джерело: побудовано автором на основі [5]

них інтересів, враховують думку працівника, наявність в нього почуття товариства, взаємодопомоги, свідомості.

Багато методів впливу мають адміністративну (правову) форму (рис. 3).

До методів прямого впливу віднесемо адміністративні, а до методів непрямого – економічні та соціально-психологічні. Методи неформального впливу включають виховну роботу керівника, психологічну атмосферу його взаємодії з підлеглими, поведінку у колективі. Ефективність використання методів управління залежить багатьох чинників.

Це рівень розвитку продуктивних сил та виробничих відносин, рівень кваліфікації кадрів управління, стан трудової, виробничої та технологічної дисципліни, соціально – психологічний клімат у трудових колективах. Важливе значення у виборах методів управління у сільськогосподарських заходах мають зовнішні чинники (погода, закупівельні ціни, конкуренти, рівень інфляції), вплив яких мають знати всі керівники та фахівці сільськогосподарських підприємств, товариств, акціонерних товариств. Найбільшого успіху у роботі домагаються ті керівники та фахівці, які умовно поєднують та використовують усю систему засобів економічного, адміністративного та соціально-психологічного впливу. Вибір методів управління залежить від поставленої мети (завдання) та оцінки ситуації, в якій її треба досягти. Наприклад, щоб вчасно заготувати кормову базу за відпрацьованої технології, стабільності кадрів, дисципліни, здорового психологічного клімату в колективі керівникам та спеціалістам господарства достатньо вдатися до організаційних засобів організаційно-розподільчої дії. Але при різкій зміні погодних та інших умов,

поломки техніки, може виникнути потреба у застосуванні соціально-психологічних методів управління, які необхідно підкріпити лірами матеріального впливу. В управлінні важливо враховувати особисті, колективні та загальнонародні інтереси працівників, але особливу роль, безумовно, відіграє особистий інтерес. Слід пам'ятати, задоволення особистих інтересів, підвищення матеріальної зацікавленості відбувається як за рахунок фонду споживання, так і за рахунок фонду накопичення. Тому керівники господарств та його підрозділів використовують у процесі управління як зацікавленість працівників у отриманні вищого заробітку, так і дбають про створення кращих умов праці та побуту, намагаються розвивати їх творчі здібності. Оскільки поведінка людини та колективу є відображенням методів управління, то критерієм для визначення правильності їх застосування має бути рівень творчої ініціативи та активності працівників, ефективність та якість їхньої праці. Процес прийняття управлінського рішення зазвичай включає такі етапи: діагноз проблеми, виявлення альтернатив, формулювання обмежень та критеріїв прийняття рішення, оцінку альтернатив, вибір альтернативи [6, с. 55].

Щоб організація працювала ефективно, необхідні вдосконалені методи управління. Сутність удосконалення у тому, що кожен керівник організації чи інші щаблі управління були зацікавлені у кожному працівнику, у його особистому інтересі. Це може бути досягнуто різними способами: покращення морального клімату в колективі або мати можливість перекваліфікувати кадри, а також це може бути матеріальне заохочення, соціальний успіх (допомога сім'ї, здоров'я, моральний

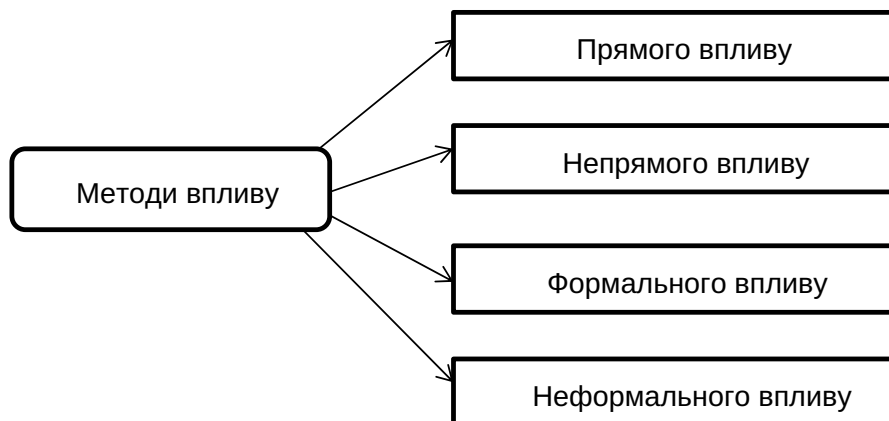

Рис. 3. Методи впливу як методи управління

Джерело: побудовано автором

настрій). Необхідно керівнику розробляти поточні плани керівництва та управління, де варто відображати поточні та тривалі заходи розвитку організації: удосконалення стилю та методів роботи, аналіз власних помилок, організація праці колективу.

Висновки. В сучасних умовах ринкових відносин є актуальним застосування інноваційних методів управління виробництвом продукції рослинництва, що пришвидшить реалізацію інноваційних процесів шляхом забезпечення довготривалої здатності агропідприємства до трансформацій, сприйняття,

адаптації до нововведень, створення механізмів для впровадження в інноваційності глобальних перетворень.

Для визначення та досягнення цілей агропідприємств розробляються стратегії розвитку, які містять взаємопов'язані та узгоджені шляхи розвитку, враховуючи вплив зовнішніх та внутрішніх факторів.

Залежно від напрямку, що було обрано, або розмаху інноваційних методів управління виробництвом продукції рослинництва застосовуються різноманітні шляхи досягнення цілей підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Данюк В. М., Петюх В. М., Цимбалюк С. О. Менеджмент персоналу : навч. пос. Київ : КНЕУ, 2015. 398 с.
2. Велч Д. Сам собі МБА / Д. Велч, С. Велч; пер. з англ. О. Осмоловська. Київ : Наш формат, 2018. 200 с.
3. Чанг Х.-Ю. Економіка інструкція з використання / Х.-Ю. Чанг; пер. з англ. А. Лапін. Київ : Наш формат, 2017. 400 с.
4. Дериховська В. І. Взаємозв'язок розвитку персоналу та стратегії управління персоналом. *Бізнес Інформ*. 2013. № 7(426). С. 341–347.
5. Граждан О. Б. Інноваційні підходи до управління персоналом підприємства. URL: <http://www.slideshare.net/alegre380/ss-27864884> (дата звернення 15.10.2022).
6. Короленко С. М. Коучинг як інноваційний інструмент ефективного управління персоналом. *Економіка. Управління. Інновації*. 2013. № 1. С. 53–60.
7. Костюк О. Д. Інноваційні інструменти управління персоналом. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Економічні науки*. 2013. Вип. 1 (6). С. 143–147.
8. Турчина С. Г., Дашутіна Л. О., Бащенко Л. М. Управління розвитком персоналу сільськогосподарських підприємств в умовах конкурентного середовища. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*. 2022. № 1 (3). С. 195–204. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-1\(3\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-1(3))

REFERENCES:

1. Daniuk V. M. (2015) *Menedzhment personalu: navchalnyi posibnyk* [Personnel management: a study guide]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
2. Velch D. (2018) *Sam sobi MBA*. [MBA for himself]. Kyiv: Nash format.
3. Chanh Kh.-Yu. (2017) *Ekonomika instrukttsiia z vykorystannia* [Economy instructions for use]. Kyiv: Nash format.
4. Derykhovska V. I. (2013) *Vzaiemozviazok rozvytku personalu ta stratehii upravlinnia personalom* [The relationship between personnel development and personnel management strategies]. *Biznes Inform*, vol. 7(426), pp. 341–347.
5. Hrazhdan O. B. (2013) *Innovatsiini pidkhody do upravlinnia personalom pidpriemstva* [Innovative approaches to enterprise personnel management]. Available at: <http://www.slideshare.net/alegre380/ss-27864884> (accessed October 15, 2022).
6. Korolenko S. M. (2013) *Kouchynh yak innovatsiinyi instrument efektyvnoho upravlinnia personalom* [Coaching as an innovative tool of effective personnel management]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, vol. 1, pp. 53–60.
7. Kostyuk O. D. (2013) *Innovatsiini instrumenty upravlinnia personalom* [Innovative personnel management tools]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii. Ekonomichni nauky*, vol. 1 (6), pp. 143–147. (in Ukrainian)
8. Turchina S. H., Dashutina L. O., Batsenko L. M. (2022) *Upravlinnia rozvytkom personalu silskohospodarskykh pidpriemstv v umovakh konkurentnoho seredovyshcha* [Management of personnel development of agricultural enterprises in a competitive environment]. *«Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii» (Serii «Derzhavne upravlinnia», Serii «Pravo», Serii «Ekonomika», Serii «Psykhologii», Serii «Pedagogika»)*, vol. 1 (3), pp. 195–204. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-1\(3\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-1(3)).